

козенят”, “Хто я?”, “Загадкова зустріч”, “Чарівники” та ігри-заняття “Хто що робить?”, “Хто як їсть?”, “Підемо по колу”, “Змійка” тощо [4, 33].

Сюжетно-рольові та театралізовані ігри передбачають розгортання різноманітних сюжетних ліній та розігрування різнохарактерних ролей, що дає змогу дітям набути досвіду вживання в образи, які можуть значно відрізнятися один від одного. А ігри-заняття варто організовувати, насамперед, для розвитку взаємин дітей. Завдання ігор-занять – вплинути на свідомість, почуття та поведінку дітей для виховання у них довіри один до одного, бажання співпрацювати один з одним, готовності обговорювати результати своєї діяльності.

Отже, ми вважаємо, що гра займає вагоме місце в розвитку комунікативних навичок дітей старшого дошкільного віку та сприяє розвитку навичок спілкування з однолітками. У грі дошкільнята вчаться взаємодіяти зі світом, наслідуючи те, що вони бачать довкола себе. Грі для них це – реальність, справжній, а не вигаданий світ. Методично правильно спланована і організована гра забезпечує позитивні результати в розвитку навичок спілкування у дітей старшого дошкільного віку.

Список літератури

1. Бабіч В. Сюжетно-рольова гра як засіб соціальної адаптації дітей дошкільного віку. *Дефектолог.* 2013. № 4. С. 38–46.
2. Базовий компонент дошкільної освіти URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini/>
3. Закон України “Про дошкільну освіту”. *Урядовий кур’єр.* 2001. №144. С. 1–9.
4. Мороз С. В. Роль гри в соціалізації дитини дошкільного віку. *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі.* Полтава: ФОП Цьома С.П., 2019. Вип. 3. С. 130-134.
5. Кубата Н. П. Гра як засіб формування соціальної компетентності у дітей старшого дошкільного віку. *Молодий вчений.* 2018. №5. С.53-56.

УДК 37 (092) (460)

Зайченко Н. І.

доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук

Національний університет “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка

ЗГАДКА КОНСЕПСЬОН АРЕНАЛЬ У “ПЕДАГОГІЧНОМУ СЛОВНИКУ” ЛОРЕНСО ЛУЗУРІАГІ

Постать видатної іспанської письменниці, соціальної помічниці Консепсьон Ареналь (Concepción Arenal Ponte) (31.01.1820, Ель-Ферроль – 4.02.1893, Віго) znana далеко за межами Іспанії. Її творче надбання – це історична передумова багатьох сучасних наукових теорій – пенітенціарної, соціологічної, соціально-педагогічної, теорії соціальної роботи, феміністичної і гендерної теорій та інших.

З-поміж славетних іспанських педагогів згадував Лоренсо Лузуріага (Lorenzo Luzuriaga Medina) (29.10.1889, Вальдепеньяс – 23.12.1959, Буенос-Айрес) у своєму “Педагогічному словнику” (Буенос-Айрес, 1960) і Консепсьон Ареналь, називаючи її “благодійницею, наділеною виключними інтелектуальними та моральними якостями” [1, с. 38].

Лоренсо Лузуріага підкреслював, що справі народного просвітництва Консепсьон Ареналь приділяла велику увагу. Вона прагнула до того, щоби народна

освіта в Іспанії стала обов'язковою та безплатною, а жіноча освіта – піднеслася до найвищого рівня [1, с. 38].

Наводив Лоренсо Лузуріага посилання на такі педагогічні праці Консепсьон Ареналь, як “Просвітництво народу” (Мадрид, 1881) [2], “Освіта жінок” (Boletín de la Institución Libre de Enseñanza, 31 жовтня 1892) [3], “Просвітництво засудженого” (Boletín de la Institución Libre de Enseñanza, 15 січня 1893) [4] та інші.

У книзі “Просвітництво народу” велична інтелектуалка накреслила цілісну програму освітнього реформування і розбудови народної освіти в Іспанії з урахуванням історичних та культурних регіональних особливостей. Розуміючи народну освіту як фундаментальну умову духовного і соціального прогресу, Консепсьон Ареналь воліла довести, що позбавлення народу просвітництва, або недостатність народної освіти, чи недосконалість її, спричинить “суспільний хаос” й обернеться численними людськими стражданнями.

“Кожна епоха має свої небезпеки і засоби попередити їх, свої страждання і розради, свої провини й покарання. Покарання настає слідом за провинною, як тінь іде за тілом; це великий закон, який виповнюється без втручання людини, однак її воля й розум впливають, аби применшити небезпеку і зробити більш сприятливим утішення від страждання. Нині в Іспанії які засоби можуть застосовуватися проти бід, що нас прикро вражають або нам загрожують? Ніяка суспільна хвороба не може долатися лише одними ліками, проте, коли б нас спитали, який один засіб з-поміж інших ми бачимо найбільш ефективним, ми б не вагаючись відповіли: *освіта*”, – писала Консепсьон Ареналь [2, с. 19].

У статті “Освіта жінок” вона наголошувала на тому, що освіта необхідна людині, передовсім аби стати моральною особистістю і членом суспільства. Найперше, чого потребує жінка, – це утвердження її особистості в суспільстві, з тим, щоб, незалежно від її соціального і родинного стану, вона була переконана, що має права та обов'язки, а також працю задля втілення себе в соціумі. Освітні установи мають піклуватися про те, щоби жіноча освіта сприяла формуванню характеру людини, щоби жінка була не тільки освіченою, але й вихованою особистістю [3, с. 305–306].

У “Педагогічному словнику” Лоренсо Лузуріага давав посилання на монографічне дослідження іспанського публіциста, правника Мануеля Касаса (Manuel Casas Fernandez) (17.08.1867, Ла Корунья – 30.07.1960, Ла Корунья) “Консепсьон Ареналь у педагогічному аспекті” (Мадрид, 1954) [5]. Мануель Касас Фернандес упродовж 1930–1950-х років видав кілька значимих праць, присвячених постаті Консепсьон Ареналь, у яких розкривав багатогранність її творчого таланту. Дослідник одним із перших сфокусував увагу на вивченні педагогічного надбання Консепсьон Ареналь, на значенні постаті в історії іспанського просвітництва та педагогічної науки.

За висловом Лоренсо Лузуріаги, “слава про Консепсьон Ареналь як найкомпетентнішу і найспівчутливішу жінку поширилася по всій Європі” [1, с. 38].

Консепсьон Ареналь – видатна постать іспанської педагогіки XIX століття. Педагогічні роздуми та ідеї, які віднайшли обґрунтування в різних філософсько-публіцистичних працях Консепсьон Ареналь, справедливо віднесені до скарбниці світової педагогічної думки. Іспанська просвітителька – взірць людської гідності, який постав в історії славним іменем і справив потужний просвітницький вплив у подальших генераціях [6].

Список літератури

1. Luzuriaga L. Diccionario de pedagogía. Buenos Aires : Losada, 1960. 392 p.
2. Arenal C. Obras completas de D. Concepcion Arenal. Tomo undecimo. La instruccion del pueblo : memoria premiada por la Real Academia de Ciencias Morales y Politicas en el concurso de 1878. Madrid : Libreria de Victoriano Suarez, 1896. 370 p.

3. Arenal C. La educacion de la mujer. *Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza*. Madrid. 31 de octubre de 1892. № 377. P. 305–312.

4. Arenal C. La instruccion del preso. *Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza*. Madrid. 15 de enero de 1893. № 382. P. 1–5.

5. Casas Fernandez M. Concepcion Arenal en el aspecto pedagogico. Madrid : Libreria Victoriano Suarez, 1954. 251 p.

6. Зайченко Н. І. Педагогічний гуманізм Консепсьон Ареналь : монографія. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 131 с.

Маланчук С. В.

аспірант

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Процеси розвитку України як демократичної держави зумовлюють необхідність пошуку нових шляхів освіти й виховання громадян, готових самовіддано її захищати й розбудовувати, особистостей із громадянською позицією, які мають людську гідність, національну самосвідомість, гуманістичну мораль, знають свої права і обов'язки й уміють цивілізовано відстоювати їх. Це передбачає істотну трансформацію світоглядних орієнтацій і суспільної самосвідомості, потребує формування громадянської культури, стимулює посилення ролі всіх ланок системи освіти у процесі громадянського виховання молоді.

Сучасна молодь соціалізується у суперечливих умовах становлення інститутів громадянського суспільства і, на жаль, не завжди відчуває себе причетною до їхньої розбудови, проявляючи загалом низький рівень громадянської активності. Такий стан справ є вкрай негативним, адже молодь, як вікова та соціальна категорія, важлива не лише тому, що у майбутньому – це дорослі, а тому, що вона визначає позитивні зміни сьогодення країни, оскільки політичний та моральний вибір молоді допомагає суспільству зрозуміти, що саме зараз є важливим у молодіжній культурі, на що саме спрямовані очікування молоді і як досягти цих очікувань політичними шляхами.

Проблеми громадянського виховання у цілому й формування громадянської позиції молоді зокрема, нині є ультраактуальними для освіти. Майбутні фахівці повинні мати ґрунтовні професійні знання, володіти навичками комунікативної взаємодії, приймати виважені правильні рішення, займати певну громадянську позицію й підвищувати повсякчас власний професійний рівень та рівень громадянської свідомості. Тому акцентуємо на важливості формування громадянської позиції майбутніх фахівців. Молодь з активною громадянською позицією здатна мислити критично, свідомо аналізувати політичні події, уміє дотримуватися норм і правил поведінки та цивілізовано користуватися своїми правами та можливостями.

Громадянська позиція – це системна соціальна якість, у якій виражається та реалізується рівень соціальності особистості, тобто глибина й повнота її зв'язків з соціумом, рівень перетворення особистості на суб'єкт соціальних відносин [4, с. 93]. Громадянську позицію розуміємо й як складову соціальної позиції, яка стосується громадянських характеристик кожної конкретної особи [3, с. 35]. До таких характеристик, на нашу думку, можна віднести суспільну активність, громадянську відповідальність, патріотичну самосвідомість, міжетнічну толерантність тощо.